

Gospodarska sloboda kretanja profesionalnih sportaša kao radnika u Europskoj uniji s naglaskom na pravne izvore i odluku Bernard

Smokvina, Vanja; Rubeša, Tea

Source / Izvornik: **Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, 2014, 64, 393 - 423**

Journal article, Published version

Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:118:131674>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-05**

PRAVRI

Pravni fakultet Faculty of Law

Sveučilište u Rijeci
University of Rijeka

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Law](#)
[- Repository University of Rijeka, Faculty of Law](#)

uniri DIGITALNA
KNJIŽNICA

DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

GOSPODARSKA SLOBODA KRETANJA PROFESIONALNIH SPORTAŠA KAO RADNIKA U EUROPSKOJ UNIJI S NAGLASKOM NA PRAVNE IZVORE I ODLUKU BERNARD

Dr. sc. Vanja Smokvina *
Tea Rubeša, mag. iur. **

UDK: 341.645:342.734(4)EU
34:796(4)EU
339.923:061.1>(4)EU
Pregledni znanstveni rad
Primljeno: ožujak 2013.

Temeljne gospodarske slobode Europske unije, pogotovo gospodarska sloboda kretanja radnika, područje su iznimno opsežnog znanstvenog istraživanja, velikog broja sudskih odluka Suda Europske unije i ostalih zakonodavnih i drugih akata primarnog i sekundarnog prava Europske unije. Kada svemu tome dodamo područje sporta i sportskog prava, dolazimo do novih i iznimno važnih spoznaja karakterističnih te ponajviše primjenjivih i za druga područja, ne samo za slobodu kretanja radnika. Pretežiti je stav pravne teorije da sportsko pravo danas predstavlja novu, posebnu granu prava, unatoč postojanju i oprečnih mišljenja. U radu se sudskom praksom Suda Europske unije te najznačajnijih izvora mekog prava Europske unije analiziraju i razmatraju važni čimbenici tog područja, europskog sportskog prava. S druge strane valja naglasiti da je Lisabonski ugovor otvorio jednu sasvim novu dimenziju u području odnosa sporta i prava Europske unije. Naglasak je stavljen na posljednju odluku Europskog suda iz područja slobode kretanja radnika nakon stupanja na snagu Lisabonskog ugovora, na odluku Bernard. Navedena je odluka iznimno važna u pogledu analize utjecaja prava EU-a na ugovorne odnose sportaša radnika sa sportskim klubovima poslodavcima.

Ključne riječi: sport, sportsko pravo, EU, sportaši, radnici, sloboda kretanja

* Dr. sc. Vanja Smokvina, viši asistent Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, Hahlić 6, Rijeka

** Tea Rubeša, mag. iur., Kastavska cesta 28, Matulji

I. UVOD

Sport je u suvremenom društvu nezaobilazna sastavnica života, zabave, zdravlja i kulture. Uza sve to, sport postaje sve značajnijim čimbenikom i gospodarskog sektora, posebice porastom njegove ekonomske važnosti i povezanosti sporta s visokim profitom kroz televizijska, marketinška i druga tržišna prava.¹ Kroz popularnost pojedinih sportova i samih sportaša, a s time povezane medijske pozornosti i sve naglašenije komercijalizacije sporta svakako dolazi i do identifikacije pojedinaca² bilo putem aktivnoga bavljenja sportom, posjećivanjem sportskih priredbi, odnosno članstvom u navijačkim skupinama. Tako je svojedobno jedan od istaknutih sudaca Vrhovnog suda SAD-a *Earl Warren* izjavio da “u novinama s razlogom otvara najprije sportsku stranicu jer sportske stranice bilježe ljudska postignuća, dok na prvim stranicama nema ničega osim ljudskih pogrešaka”.³

¹ Najbolja ilustracija navedene teze o sve većoj ekonomskoj važnosti i povezanosti sporta s ekonomskim kretanjima i tržištem vrijednosnih papira jest slučaj talijanskog nogometnog kluba Lazio, koji je 1998. godine iz španjolskog kluba Atletico Madrid doveo talijanskog nogometaš Christiana Vierija za tada rekordnu naknadu štete za raskid ugovora od 45 milijuna eura. Tadašnji je vlasnik kluba, ujedno i vlasnik poznate talijanske prehrambene grupacije Cirio, koja je bila glavni sponzor Lazija, povišio cijene svojih proizvoda u trgovinama kako bi ostvario veći prihod zbog marketinških ulaganja. Na kraju sezone u posljednjem kolu Lazio je odigrao neriješeno u Firenzi i izgubio naslov prvaka od AC Milana. Toga dana dionice nogometnog kluba Lazio izgubile su na vrijednosti čak 11 %, vrtoglavih 20 milijardi eura, što dovoljno govori koliko je sport postao važan gospodarski čimbenik. Vidi Van den Bogaert, S., *Practical Regulation of the Mobility of Sportsmen in the EU Post Bosman*, Kluwer Law International, The Hague, 2005., str. 4.

² Koliko daleko može otići identifikacija pojedinaca sa sportom, odnosno konkretnije opčinjenost pojedinim sportašima najbolje ilustrira činjenica da je primjerice u SAD-u tijekom jednog kaznenog postupka zbog kaznenog djela razbojničke krađe i ubojstva s namjerom, nakon što se okrivljenikov branitelj nagodio s tužiteljstvom za kaznu od 30 godina zatvora, okrivljenik Eric James Torpy kao veliki navijač košarkaškog kluba Boston Celtics i njihova tada najboljeg igrača Larryja Birda, umjesto 30 godina od suda tražio kaznu od 33 godine zatvora, jer je njegov idol Larry Bird nosio dres s brojem 33. Sud je u konačnici usvojio njegov zahtjev i Torpyja je osudio na 33 godine zatvora. Thornton, P. K., *Sports Law*, Jones and Bartlett Publishers, Boston – Toronto – London – Singapore, 2011., str. 1.

³ Lewis, A., *The Quotable Quotation Book*, Crowell, New York, 1980., str. 262, prema: Bačić, A.; Bačić, P., *Lisabonski ugovor i novi start europskog sportskog prava*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, sv. 48, br. 4, 2011., str. 681 – 702, str. 682.

Povijesno gledano riječ *sport*⁴ potječe od francuske izvedenice srednjoengleske riječi *sporten* koja znači “zabaviti se” te latinskog korijena riječi *desperto* koja znači “odnijeti”.⁵ Dakle, iako sport zapravo znači u prvom redu zabavu i tjelesnu aktivnost, kako ćemo vidjeti u nastavku ovoga rada, sport ipak postaje sve manje isključivo sportskom aktivnošću, a sve više važnom gospodarskom granom u kojoj su pojedinci radnici (profesionalni sportaši), vrlo često u nezavidnom položaju naspram poslodavaca (klubova) i “stvaratelja autonomnih sportskih pravila” odnosno sportskih saveza.⁶

Sport, kao društvena djelatnost u kojoj građani sudjeluju, ako ne izravno, tada zasigurno neizravno, svakako utječe na svakodnevni snažan razvoj sporta. Izazovi kojima su danas izloženi svi oblici sporta jest pravna regulativa koja čini prekretnicu u poimanju sporta kao djelatnosti. Naime, sudjelovanje velikog broja građana u praćenju sportskih aktivnosti doprinosi njegovoj komercijalizaciji. Stoga je izazov za sve oblike sporta njegovo pravno uređenje u svjetlu promijenjenog poimanja sporta kao gospodarske djelatnosti. To je pak dovelo do potrebe povlačenja granice između kulturnog i ekonomskog značenja sporta u pravnom pogledu.⁷ No, do poimanja pravnog i kulturnog koncepta sporta, u smislu današnjeg modernog sporta, trebalo je prijeći put brojnih godina i kritičkog promišljanja brojnih teoretičara.

⁴ U prijašnjoj zakonskoj regulaciji (Zakon o športu, Narodne novine, br. 71/2006, 150/2008, 124/2010 i 124/2011), zakonodavac je koristio izraz “šport”. Izmjenama i dopunama Zakona o športu (Narodne novine, br. 86/2012) izraz “šport” je zamijenjen “sportom”. Autori su također skloniji korištenju pojma “sport”, te je stoga u ovome radu korištena postojeća važeća pravna terminologija pojma sport, iako pri navođenju, kada se koriste izvorni tekstovi, autori koriste tadašnje važeće pojmove.

⁵ Gardiner, S.; O’Leary, J.; Welch, R.; Boyes, S.; Naidoo, U., *Sports Law*, 4th Edition, Routledge, London and New York, 2012., str. 13.

⁶ Ne treba pogrešno zaključivati da profesionalni sportaši imaju izuzetno visoka primanja i lagodan život. Riječ je zapravo o iznimkama, jer prosječna karijera primjerice nogometaša traje u prosjeku 8-10 godina, s mnogo odricanja i vrlo čestim ozljedama uslijed kojih mnoštvo njih nikada niti ne uspije ostvariti neku veliku profesionalnu karijeru. O radnim odnosima sportaša vidi u: Bilić, A.; Smokvina, V., *Ugovori između profesionalnih nogometaša i klubova – ugovori radnog ili građanskog prava?*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu, sv. 49, br. 4, 2012., str. 831 – 862.

⁷ Primjerice u izvješću pred Europskim parlamentom 1997. godine Doris Pack je naglasila značaj sporta za europsko društvo i samu privredu, te je istaknula sličnosti između sporta i kulture, pogotovo u pogledu mogućnosti reguliranja sporta kroz pravo EU-a. Ipak, kako ćemo kasnije vidjeti, navedenu usporedbu je odbacio Europski sud u odluci *Bosman*. Vidi Parrish, R., *Sports law and policy in the European Union*, Manchester University Press, Manchester, 2003., str. 167; Odluka Europskog suda C-415/93, *Union Royale Belge des Sociétés de Football Association and other v Bosman*, ECR [1995] I-4921, t. 78.

Sudska praksa Suda EU-a svojom pravnostvaralačkom snagom utječe na kreiranje i reguliranje izvora europskog sportskog prava, a oni pak u sinergiji utječu na autonomna pravila sportskih saveza, iako ne uvijek sa zadovoljavajućim učinkom. Navedenu hipotezu autori kroz rad razrađuju i nastoje dokazati strukturom rada koji nastoji prikazati genezu odnosa sporta i prava koji je prema mišljenju autora prerastao u posebnu pravnu disciplinu sportsko pravo, prvotno kroz teorijskopravnu analizu, a potom i kroz analizu izvora europskog sportskog prava. U okviru izvora, autori u središnjem dijelu rada poseban naglasak stavljaju na praksu Europskog suda, konkretnije posljednju odluku te sudske instance iz područja slobode kretanja radnika u kontekstu sporta, odluku *Bernard*. U posljednjem dijelu prije završnih razmatranja, autori analiziraju učinak navedene odluke u kontekstu prava nekoliko država članica EU-a te Republike Hrvatske.⁸

2. GENEZA NASTANKA POSEBNE GRANE PRAVA, SPORTSKOG PRAVA

Razvoj sporta tekao je kroz pet velikih povijesnih etapa. Prvo razdoblje započinje s antikom i drevnom Grčkom, traje od 4. st. prije Krista do 3. st. nove ere, razvojem drevnih igara u Olimpiji, koje su se raširile i na područje Rima, pogotovo na gladijatorske igre. Drugo razdoblje traje od pada Rimskog Carstva kroz cijeli srednji vijek, a karakterizira ga pad organiziranog oblika sporta poglavito zbog društveno-ekonomskih čimbenika, teškog i nesigurnog života u kojem sport nije našao svoje mjesto. Treće razdoblje je doba feudalizma, u kojem sport nalazi mjesto oživljavanja folklornih običaja i borbi mačevanjem ili konjima, kao oblik priprema za ratovanje. Četvrto razdoblje, koje je raslo s razvojem industrijalizacije svijeta predstavlja nastanak modernog sporta, koje je dovelo do nastanka i kodifikacije pravila mnogobrojnih sportova i sportskih udruženja. Konačno, posljednje, peto razdoblje, koje je započelo u drugoj polovici XX. stoljeća i u kojem se danas nalazimo, stavlja sve veći naglasak na komercijalizaciju i ujednačavanje sporta, njegove organizacije i pravila diljem svijeta.⁹

Zanimljivo je da se još u vrijeme antike upućivalo na potrebu donošenja posebnih propisa kojima bi bila uređena sportska natjecanja. Platon je, na pri-

⁸ U pripremi rada autori su koristili rezultate znanstvenog istraživanja proizišle iz doktorske disertacije: Smokvina, V., *Sloboda kretanja sportaša i posebnost njihovog radnopravnog statusa u Europskoj uniji*, Evropska pravna fakulteta, Nova Gorica, 2012., a koji su detaljnije obrađeni i razrađeni u samome radu.

⁹ Anderson, J., *Modern Sports Law*, Hart Publishing, Oxford, 2010., str. 3 – 4.

mjer, obrazlagao potrebu za reguliranjem sportskih aktivnosti putem uredbi o natjecanju u trčanju te natjecanju konjanika.¹⁰ Prve Olimpijske igre održane su u Grčkoj 686. godine prije Krista, no pisani tragovi etiopskih hijeroglifa oslikavaju boksačke borbe još u razdoblju oko 4000 godina prije Krista.¹¹ Kada je pak riječ o nogometu, koji je danas najpopularniji sport, treba istaknuti da se u povijesnim izvorima nogomet spominje još davne 1280. godine kada je za vrijeme nogometne utakmice u Newcastleu zbog sukoba jedan igrač izboden nožem, a česti sukobi i divljaštva koja su pratila nogometne susrete čak su doveli do odluke 1314. godine kojom je tadašnji gradonačelnik Londona zabranio nogometne utakmice zbog eskalacija nasilja.¹² Ipak, povjesničari drže da se prva utakmica s loptom odigrala u Meksiku oko 1400. godine prije Krista.¹³

Sportsko pravo obuhvaća veliki broj pravila, međusobno sličnih i različitih pravila određenih sportova (*lex ludica*)¹⁴, koja se primjenjuju na sportaše i njihove klubove ili udruženja, te predstavljaju autonomne izvore prava. No, izuzev autonomne regulative, zbog brojnih sportskih sporova postojala je potreba za uređenjem postupovnih pravila, etičnih načela i razvoja pravnih akata. Sve je to pobudilo potrebu za pravnim istraživanjem sporta i brojnim teorijskim osvrtima. Danas se u pravnoj znanosti pak postavlja legitimno pitanje da li možemo govoriti o postojanju nove pravne discipline ili je još uvijek riječ isključivo o odnosu sporta i prava?

Učestalost pravnih sporova u području sporta dovodi do interesa pravnih stručnjaka glede utjecaja prava na sport. Uz sudsku praksu i akte europskih institucija koji potiču brojne akademske rasprave, uvažavajući činjenicu da će se obim sporova i dalje povećavati a njima i niz sudskih pravnih obrazloženja o sportu, možemo zaključno reći da sve to dovodi do identifikacije pojave sportskog prava. Svakako je razvoju sporta kao sportskom pravu doprinijela komercijalizacija koja se uz judikaturu odvijala paralelno.¹⁵ Neki od teoretičara vide sport ponajprije kao ekonomsku djelatnost, dok drugi smatraju da

¹⁰ Platon, *Zakoni*, Beograd, 1990., str. 260, prema: Mićović, M., *Lex sportiva i fair play*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, sv. 48, br. 4, 2011., str. 749 – 757, str. 749.

¹¹ Gardiner *et al.*, *op. cit.* u bilj. 5, str. 13.

¹² Anderson, *op. cit.* u bilj. 9, str. 12.

¹³ Gardiner *et al.*, *op. cit.* u bilj. 5, str. 13.

¹⁴ O definiciji *lex ludica* vidi u Foster, K., *Is there a Global Sports Law?*, Entertainment and Sports Law Journal, sv. 2, br. 1, 2003., str. 1 – 18.

¹⁵ Davis, T., *What is Sports Law?*, str. 1 – 34, str. 3, u: Siekmann, R. C. R. (ur.), *Lex Sportiva: What is Sports Law?*, T.M.C. Asser Press, The Hague, 2012.

se društveno-kulturno obilježje sporta ne može podvesti pod pravo EU-a, i da treba ostati zaštićeno od sportske politike.

Tijekom rasprava o postojanju sportskog prava kao posebne grane prava razvila su se različita stajališta o tom pitanju. Kako kažu Gardiner i drugi, razvoj ovog područja povezanosti prava sa sportom prolazi putem kojim su prošle mnoge pravne grane do svojega priznanja kao zasebnih grana prava, poput radnog prava koje se izdvojilo iz građanskog prava.¹⁶ Postupak kojim se utvrđuju pravna područja nije jedinstven i traži povezanost i analizu pravnih stručnjaka i praktičara u priznanju primjene prava na određeni društveni odnos (kao što je sada slučaj sa svemirskim pravom ili kompjutorskim pravom).¹⁷

Govoreći o statusu sportskog prava kao zasebne pravne grane, nužno je sagledati stavove kritičara i zagovaratelja navedene teze. Kada je riječ o kritičarima, valja istaknuti najznačajnije poput Graysona koji tvrdi da: “ne postoji predmet koji bi se pravno mogao nazvati sportskim pravom jer nema pravnog temelja za to”.¹⁸ Foster tvrdi da su pravne norme fiksna pravila koja propisuju prava i dužnosti te da odnose unutar društvenog svijeta sporta ne vidi na taj način.¹⁹ Anderson smatra da se za sada ne može govoriti o sportskom pravu kao posebnoj grani prava sve dok zakonodavac i sudska vlast ne usmjere primjenu pravnih načela na ono što je sportsko po prirodi, a prema tomu se ide ubrzano.²⁰ Ilešič pak smatra da sportsko pravo treba shvatiti kao “pravo koje pod jednim nazivom udružuje sve pravne vidike odnosa u kojima se pojavljuje sport, dakle kao uporabu općih pravnih načela za područje prava”.²¹

S druge strane, sve je više zagovaratelja teze o postojanju posebne pravne grane, sportskog prava. Gardiner i dr. smatraju da su zakonodavstvo i sudska praksa razvili specifičnu doktrinu i načela sportskog prava, te da je vrijeme da se sportsko pravo prihvati kao nova pravna disciplina.²² Pristaše umjerenog

¹⁶ Gardiner *et al.*, *op. cit.* u bilj. 5, str. 86. O definiciji radnog prava vidi: Ravnić, A., *Osnove radnog prava*, Sveučilište u Zagrebu Pravni fakultet, Zagreb, 2004., naročito str. 1 – 138.

¹⁷ Gardiner, S.; James, M.; O’Leary, J.; Welch, R.; Blackshaw, I.; Boyes, S.; Caiger, A., *Sports Law*, Cavendish Publishing, London, 2006., str. 91.

¹⁸ Grayson, E., *Sport and the Law*, Butterworths, London, 1999., str. xxxvii.

¹⁹ Parrish, R., *The Birth of European Union Sports Law*, Entertainment Law, sv. 2, br. 2, 2003., str. 20.

²⁰ Anderson, *op. cit.* u bilj. 9, str. 24.

²¹ Ilešič, M., *Družbeni in pravni vidiki športa*, str. 27 – 50, str. 39, u: Bergant Rakočević, V. (ur.), *Šport in Pravo*, GV Založba, Ljubljana, 2008.

²² Gardiner *et al.*, *op. cit.* u bilj. 5, str. 91.

položaja tvrde da se sportsko pravo nalazi u središtu procesa transformacije, potaknuto ljudskim slučajevima, zanimanjem pravnih škola za područje sporta te sudionika sportskih klubova, regionalnih i nacionalnih sportskih saveza te sportskih udruženja za uređenjem aktualnih pitanja u području sporta. Gledišta su da se sport nalazi bliže “sportu i pravu” nego “sportskom pravu”, ali potaknuto aktualnim zbivanjima, na kraju će se pretvoriti sportsko pravo iz tečaja bez korpusa u široko priznato samostalno materijalno područje prava.²³ Pravni teoretičari ovoga stajališta priznaju posebnosti problema koji se vezuju za sport, primjerice pitanja poreznih obveza na sportske ugovore odnosno multimilijunske transfere, a time i postavljaju pitanja primjene jedinstvene pravne doktrine u sportskom kontekstu glede sportskih problema koji zahtijevaju potrebu povezanosti rasprava i analiza za razvoj zasebne grane prava.

Iako mnogi dovode u pitanje legitimnost postojanja posebne grane prava kao što je sportsko pravo, kako kaže Parrish, kada uzmemo u obzir regulatornu djelatnost europskih institucija, poglavito sudsku intervenciju u obliku odluka Suda Europske unije (dalje u tekstu: Suda EU-a)²⁴, zajedno s autonomnim pravilima sportskih udruženja, jasno je da postoji određeno područje prava koje se odnosi isključivo na sport, dakle koncept sportskog prava, iako u povojima, postoji.²⁵ Na tragu Parrisha su i Gardiner i dr. koji naglašavaju da su “razvoj sportske politike EU-a i primjena prava EU-a na sport stvorili značajan korpus pozitivnopravnih pravila..., a vrijeme je da prihvatimo nastanak nove grane prava, kao što je sportsko pravo”.²⁶ Sličnog su zaključka Bačić i Bačić.²⁷ James

²³ Davis, *op. cit.* u bilj. 15, str. 4.

²⁴ U pogledu razlikovanja suda kao institucije autori će kao i Čapeta koristiti naziv Sud EU-a, dok će za sud kao najvišu sudsku instancu koristiti naziv Europski sud, opširnije vidi Čapeta, T., *Ustrojstvo i nadležnost Suda EU*, str. 90 – 93, u: Rodin, S.; Čapeta, T.; Goldner Lang, I. (ur.), *Reforma EU – Lisabonski ugovor*, Narodne novine, Zagreb, 2009. Naime, stupanjem na snagu Lisabonskog ugovora naziv “Sud pravde EU-a (The Court of Justice of the European Union) svojevrsni je kišobran koji pod sobom ima sva sudska tijela određena Ugovorom: Sud pravde – poznat kao Europski sud (The European Court), Opći sud (The General Court) – prethodno nazvan Prvostupanjski sud (The Court of First Instance) i specijalizirani sudovi – trenutno isključivo Službenički sud (The Civil Service Tribunal)”, vidi u Hartley, T. C., *The Foundations of European Union Law, An Introduction to the Constitutional and Administrative Law of the European Union*, 7th Edition, Oxford University Press, Oxford, 2010., str. 47.

²⁵ Parrish, *op. cit.* u bilj. 7, str. 201 – 202.

²⁶ Gardiner *et al.*, *op. cit.* u bilj. 5, str. 86.

²⁷ Bačić, A., Bačić, P., *op. cit.* u bilj. 3, str. 695.

možda ipak daje najdetaljniju definiciju, smatrajući da je riječ o kombinaciji pravnih akata i pravne teorije koja se nalazi u raznolikim izvorima koji uređuju pitanje sporta, u kojima se očituje interakcija prava i sporta, pa bi iz toga slijedilo da je to pravo. Dakle, sportsko pravo obuhvaća pravna načela i pravne postupke za rješavanje sporova koji nastanu u sportu, a tiče se i načina na koji sport djeluje i na koji je organiziran, nevezano da li se oslovljava kao “sport i pravo” ili “sportsko pravo”.²⁸

Geneza razvoja discipline sportskog prava najbolje se ogleda u oblikovanju znanstvene misli i u znanstvenom doprinosu nekolicine autora kroz razdoblje od desetak godina. Tako primjerice Beloff, Kerr i Demetriou 1999. godine tvrde da “pravo sada drugačije tretira sportsku aktivnost, sportska tijela i rješavanje sporova u sportu u odnosu na druge aktivnosti ili tijela, a posebna disciplina počinje se postupno oblikovati”.²⁹ U drugom izdanju svoje knjige 2012. godine autori sada jasnije definiraju sportsko pravo kao “sustav pravnih pravila koja reguliraju samo bavljenje sportom i rješavanje sporova koji iz toga proizađu. Taj sustav pravnih normi nadilazi granice između mnogih dobro poznatih grana prava, ali u svojem središtu ima neuobičajenu formu međunarodnih ustavnih načela koja propisuju ograničavajuću autonomiju nevladinih tijela s ovlastima donošenja odgovarajućih odluka”.³⁰ Zamjetno je da je kroz nešto više od 10 godina sportsko pravo postiglo određenu razinu autonomnosti i specifičnosti kao posebna pravna disciplina.

Sportsko pravo obuhvaća različit skup pravila koja se primjenjuju na sportaše i na sport kojim se bave.³¹ Iako ima pravnih stručnjaka, spomenuto je, koji negiraju postojanje istoga kao pravne discipline³², jasno je da sportsko pravo, kao nova pravna disciplina ima svoje mjesto u pravnom poretku. Činjenica jest da važnost sporta u kontekstu pravnog istraživanja nije zanemariva. Teorije da je “sport isključivo igra, a igra da nije pravo” zastarjele su te se ne može zanijekati važnost znanstvenog istraživanja sporta.³³ Štoviše, postojanje

²⁸ James, M., *Sports Law*, Palgrave Macmillan, Hampshire, 2010., str. 19.

²⁹ Beloff, M. J.; Kerr, T.; Demetriou, M., *Sports Law*, Hart Publishing, Oxford, 1999., str. 3.

³⁰ Beloff, M.; Kerr, T.; Demetriou, M.; Beloff, R., *Sports Law*, 2nd Edition, Hart Publishing, Oxford and Portland, 2012., str. 6.

³¹ Colucci, M., *Sports Law in Italy*, Kluwer Law International, The Hague, 2009., str. 15.

³² Grayson, *op. cit.* u bilj. 18, str. xxxvii.

³³ Ilešič, *op. cit.* u bilj. 21, str. 37.

sportskog prava potvrdio je i Međunarodni arbitražni sud za sport (CAS)³⁴ u svojoj odluci *AEK Athens and Slavia Prague FC v UEFA* u kojoj je istaknuto da se “sportsko pravo razvilo i utvrdilo tijekom godina, poglavito putem arbitražnih odluka, setom nepisanih pravnih načela – poput *lex mercatoria* za sport, odnosno pravim imenom *lex ludica* – u skladu s kojim se načelima međunarodni i nacionalni sportski savezi moraju ravnati bez obzira na postojanje takvih načela u njihovim statutima i pravilnicima ili unutar primjenjivog nacionalnog zakonodavstva, pod uvjetom da odredbe primjenjive u konkretnom slučaju nisu suprotne nacionalnom pravnom poretku (*ordre publique*)”.³⁵

U hrvatskoj pravnoj literaturi nalazimo definiciju sportskog prava kod Kačera, koji sportsko pravo definira u objektivnom i u subjektivnom smislu. Prema Kačeru, “u objektivnom smislu športsko pravo je skup pravnih normi ili pravnih pravila kojima se uređuju športsko-pravni odnosi, dok su športsko-pravni odnosi oni pravni odnosi u koje pravni subjekti stupaju u svezi s normama objektivnog prava”. “U subjektivnom smislu, športsko pravo je ovlaštenje koje za pojedini pravni subjekt proizlazi iz normi objektivnog športskog prava”.³⁶ Postojanju sporta u okviru sportskog prava, a ne samo u odnosu “prava i sporta” zasigurno je doprinijela njegova komercijalizacija i njegovo tretiranje kao značajne ekonomske aktivnosti koje su potaknule snage pravne regulacije. Europski sud je tu tvrdnju potvrdio u slučaju *Walrave i Koch* navodeći da je “sport predmet prava Zajednice [danas Unije] samo u onoj mjeri u kojoj to predstavlja gospodarsku djelatnost”.³⁷ Temeljem ovoga slučaja došlo je do priznanja polja sportskog zakona i prava te empirijskog kredibiliteta na nacionalnoj i međunarodnoj razini.

Zaključno, kada uzmemo razmatranja pravnih stručnjaka, teško se oteti dojmu, prema mišljenju autora, da sportsko pravo ne predstavlja novu granu

³⁴ The Court of Arbitration for Sport – CAS.

³⁵ Odluka CAS-a, *AEK Athens and Slavia Prague FC v UEFA*, 98/200, t. 156.

³⁶ Kačer, H., *Uvod i osobe u športu*, str. 3 – 36, str. 3, u: Crnić, I. et al., *Uvod u športsko pravo*, Inženjerski biro, Zagreb, 2009. Sportsko pravo kao pravna disciplina ima svoje mjesto u pravnom poretku, iako još uvijek ne ono mjesto koje i zaslužuje. Tako se primjerice kolegij Sportsko pravo predaje na dodiplomskim studijima pravnih fakulteta u Zagrebu i Splitu kao izborni predmet, a 2006. godine registrirano je prvo Hrvatsko društvo za športsko pravo. Iste godine donesen je novi Zakon o športu koji je u pretežitom dijelu i danas na snazi. Navedeno zasigurno čini izniman doprinos u daljnjem razvoju sportske djelatnosti, ali i novoj grani prava – sportskom pravu.

³⁷ Odluka Europskog suda C-36/74, *Walrave and Koch v Association Union Cycliste Internationale*, ECR [1974] 1405, t. 4.

prava. Ono ima svoje specifičnosti, priznato je kao takvo od strane sudskih vlasti i arbitražnih tijela (npr. Sud EU-a, CAS, nacionalni sudovi), priznato je od strane zakonodavaca (npr. posebni zakoni u pogledu sporta u Italiji, Španjolskoj, Hrvatskoj i dr.), sadrži specifičnosti radnopravnog karaktera, specifičnosti ugovornog (obveznopravnog) prava, prava tržišnog natjecanja i drugih područja.

3. EUROPSKO SPORTSKO PRAVO

Europska unija³⁸ je pokazala interes za sportom prvotno kao sredstvom identifikacije i integracije europskih naroda, odnosno kao sredstvo kojim bi EU mogao ojačati svoju sliku u svijesti samih građana. Iz navedenog proizlazi da se u početku pravo EU-a nije previše bavilo problematikom sporta, već vrlo fragmentirano. "Sport je u svojim počecima bio svojevrsni forum za razgovor između naroda, sredstvo pojačavanja i poboljšanja slike EU-a u svijesti njezinih građana, u organiziranju i financiranju sportskih manifestacija".³⁹

Ipak, provodeći prvotno tu "integracijsku" politiku povezivanja europskih naroda, za koju ipak možemo reći da se na koncu pokazala promašenom⁴⁰, pred Sudom EU-a, ali i Europskom komisijom se pojavilo nekoliko predmeta koji su doprinijeli razvoju europskog sportskog prava. S jedne strane, Sud

³⁸ Autori će u radu koristiti širi pojam "europsko sportsko pravo" u odnosu na pojam "sportsko pravo EU". Razlog tomu je ponajprije sustav organizacije sporta u Europi te odgovarajućih pravnih pravila za svaki sport koji obuhvaća veći broj država od onih koje su članice EU-a. Primjerice, jedna od najvažnijih organizacija u području sporta, konkretnije nogometa (UEFA) svojim autonomnim pravilima regulira status sportaša u 53 države, uključujući i sve države članice EU-a. Identičan je slučaj i za ostale kolektivne sportove (košarka, rukomet i dr.) u kojima regionalno sportsko udruženje autonomnim aktima uređuje status sportaša i samog sporta općenito. Europsko sportsko pravo u sebi uključuje i sportsko pravo EU-a, štoviše ono čini njegov pretežiti dio. U tom kontekstu je i uloga Suda EU-a u mijenjanju pravila UEFA bila od presudnog značaja, što svakako valja istaknuti, pogotovo kada se uzme u obzir odluka *Bosman*.

³⁹ European Parliament Resolution on sport in the Community, ad C, OJ C 127/142, 14.5.1984.

⁴⁰ Naime, istraživanja su pokazala da Europljani, osim vlastite reprezentacije, na svjetskim prvenstvima, pogotovo nogometnim, radije podržavaju južnoameričke reprezentacije nego one europske. Nafziger, J., *European and North American models of sports organisation*, str. 35 – 75, str. 48, u: Gardiner, S.; Parrish, R.; Siekmann, R. (ur.), *EU, Sport, Law and Policy Regulation, Re-Regulation and Representation*, T.M.C. Asser Press, The Hague, 2009.

EU-a je svojim odlukama primarno ispravljao povrede temeljnih gospodarskih sloboda, tj. slobode kretanja osoba i slobode pružanja usluga, dok je s druge strane Europska komisija odlučivala o povredama prava tržišnog natjecanja unutar jedinstvenog tržišta, a nakon njenih odluka neki su se predmeti našli pred Sudom EU-a.⁴¹

Međunarodnopravna definicija sporta svakako je došla do izražaja na razini EU-a nastojeći pomiriti elemente sporta kao ekonomske djelatnosti i sporta kao socijalne težnje. Rast jedinstvenog europskog tržišta na temelju ugovora iz Rima⁴² te temeljnih gospodarskih sloboda ključno je u internacionalizaciji sporta. Upravo je Europski sud presudama *Walrave i Koch*⁴³, *Dona v Mantero*⁴⁴ te *Bosman*⁴⁵ pokazao rastuću povezanost sporta i prava EU-a. Time je EU uspostavio granice prodora sudske prakse u područje sporta.

Kada je riječ o sportu, važno je istaknuti definiciju sporta koju je dalo Vijeće Europe u *Europskoj povelji o sportu*, a ona glasi: "Sport predstavlja svaki oblik fizičke aktivnosti koja putem slučajnog ili organiziranog sudjelovanja ima za cilj izraziti ili unaprijediti fizičku spremnost i mentalno blagostanje stvarajući socijalne odnose ili ostvarujući rezultate u natjecanjima na svim razinama".⁴⁶ Navedenu definiciju je koristila i Europska komisija u *Bijeloj knjizi o sportu*, o kojoj će više riječi biti u nastavku.⁴⁷

Od tržišnog modela regulacije sporta unutar jedinstvenog tržišta, do priznanja kulturnih i društvenih karakteristika sporta povezanih s pravnom regulativom, danas EU ima poseban pristup u rješavanju sportskih predmeta. Parrish ih navodi kao područja usporednog razvoja koja su dovela do primjene prava u sportskom sektoru, duboko pod utjecajem političkih vrijednosti ugrađenih

⁴¹ O odnosu sporta i gospodarske slobode kretanja radnika vidi u: Bodiroga-Vukobrat, N.; Horak, H.; Martinović, A., *Temeljne gospodarske slobode u Europskoj uniji*, Inženjerski biro, Zagreb, 2011., str. 172 – 181.

⁴² Treaty establishing the European Economic Community (1957, CELEX 11957E); Treaty establishing the European Atomic Energy Community (1957, CELEX 11957A).

⁴³ Odluka *Walrave i Koch*, *op. cit.* u bilj. 37.

⁴⁴ Odluka *Europskog suda C-13/76, Gaetano Donà v Mario Mantero*, ECR [1976] 1333.

⁴⁵ Odluka *Bosman*, *op. cit.* u bilj. 7.

⁴⁶ European Sports Charter, Council of Europe, Recommendation R (92) 13 Rev, 24.9.1992., revidirana 16.5.2001., čl. 2., st. 1., [https://wed.coe.int/wed/ViewDoc.jsp?Ref=Rec\(92\)13Sector=secCM&Language=lanEnglish&Ver=revBackColorIntranet=9999CC&BackColorIntranet=FFBB55&BackColorLogged=FFAC75](https://wed.coe.int/wed/ViewDoc.jsp?Ref=Rec(92)13Sector=secCM&Language=lanEnglish&Ver=revBackColorIntranet=9999CC&BackColorIntranet=FFBB55&BackColorLogged=FFAC75) (11. veljače 2013.).

⁴⁷ COM (2007) 391 final, European Commission, White paper on sport, 11. 7. 2007., (dalje: *Bijela knjiga o sportu*).

u politiku o sportu. Prema tome, struja pravne intervencije u sportu uravnotežuje europske regulatorne i političke interese u sportu razvojem zasebnih područja, koja označavaju rođenje europskog sportskog prava.⁴⁸

Do stupanja na snagu *Lisabonskog ugovora*⁴⁹ nije postojala pravna osnova koja bi dopuštala i opravdavala pravnu regulativu EU-a glede promicanja pitanja europskog sporta. No, ipak je sport u kontekstu prava EU-a sadržavao svoje pravne okvire, ponajprije zahvaljujući odlukama Suda EU-a i Europske komisije putem neizravnog pristupa sportu u pogledu zabrane diskriminacije, ostvarenja gospodarskih sloboda kretanja te tržišnog natjecanja, ali i putem izravnog pristupa sportu, kroz mnogobrojne odluke, rezolucije, *Bijelu knjigu o sportu* i druge akte.⁵⁰ U daljnjem dijelu rada bit će prikazani izvori prava u području sporta koji su vodili ka početno upitnom, ali ipak realiziranom *Lisabonskom ugovoru* kao ulaznim vratima sporta u primarno pravo EU-a.

3.1. O izvorima europskog sportskog prava prije Lisabonskog ugovora

Mnoštvo je pravnih akata tzv. mekog prava EU-a koji se tiču odnosa sporta i prava EU-a⁵¹, no autori u nastavku daju kratki pregled onih najvažnijih.

Svakako značajan dokument koji je činio privitak *Ugovora iz Amsterdama*⁵² je posebna *Deklaracija o sportu*. Njome je naglašena socijalna važnost sporta, njegove uloge povezivanja građana tada Zajednice, a danas Unije, te nužnost poštovanja svojevrsne specifičnosti sporta, posebno amaterskog. Godine 1998. je svjetlo dana ugledao savjetodavni dokument *Europski model sporta*.⁵³ Njime je priznata autonomnost sportskih klubova i saveza u uređenju odgovarajućeg sporta, imajući vlastita načela, institute te stegovne postupke i mjere, koja ipak

⁴⁸ Parrish, *op. cit.* u bilj. 7, str. 5

⁴⁹ Treaty of Lisbon, OJ C 306, 17.12.2007.

⁵⁰ Vidi opširnije Van den Bogaert, S.; Vermeersch, A., *Sport and EC Treaty: a tale of uneasy bedfellows?*, European Law Review, sv. 31, 2006., str. 821 – 840.

⁵¹ Siekmann, R.; Soek, J. (ur.), *The European Union and Sport: Legal and Policy documents*, T.M.C. Asser Press, The Hague, 2005. Navedena knjiga izdana 2005. godine sadrži više od 900 stranica raznih tekstova EU institucija (rezolucija, deklaracija, mišljenja itd.) koje se odnose na sport, što prema mišljenju autora u potpunosti potvrđuje tezu o postojanju EU-ova *lex sportiva*, kao sastavnog i neodvojivog dijela europskog sportskog prava.

⁵² Treaty of Amsterdam, OJ C 340, 10.11.1997., The Declaration on Sport, <http://europa.eu.int/eurlex/lex/en/treaties/dat/11997D/htm/11997D.html> (2. veljače 2013.).

⁵³ The European Sport Model, <http://www.sport-ineurope.com/SIU/HTML/PDFFiles/EuropeanModelofSport.pdf> (12. veljače 2013.).

bivaju ograničena odgovarajućim heteronomnim izvorima prava koji se odnose na sport. Takva autonomnost određena je granicama nacionalnog javnog poretkta, ali s druge strane i potrebom zakonodavca da poštuje danu autonomnost navedenim subjektima koja su se razvila bez državnog utjecaja. Najbolji prikaz djelovanja, ali i usklađivanja takvih pravila kojima se osigurava jedinstveno vrednovanje sportskih rezultata jest “piramidalni sustav sporta u Europi” koji je prikazan ovim aktom i koji čini jedno od temeljnih obilježja europskog sustava organizacije sporta. Na dnu piramide nalaze se stvarni akteri: igrači, treneri, sportski djelatnici okupljeni u klubove koji najčešće predstavljaju njihove poslodavce. Iznad klubova nalaze se sportski savezi odgovarajućeg sporta na lokalnoj, regionalnoj i nacionalnoj razini s jednim nacionalnim savezom koji okuplja sve ostale, npr. u Republici Hrvatskoj HNS⁵⁴, HTS⁵⁵ ili HVS⁵⁶, a iznad njih nalaze se regionalna udruženja nacionalnih saveza odgovarajućeg sporta (npr. UEFA za nogomet⁵⁷).

Tijekom 1999. godine Europska komisija je u Helsinkiju prezentirala Europskom vijeću izvještaj u kojem je upozoravala na potrebu usklađivanja prava država članica, sportskih organizacija s pravom EU-a, a poseban je naglasak bio na slobodi kretanja radnika, slobodi poslovnog nastana i slobodi pružanja usluga. Takav Izvještaj, poznatiji kao *Izvještaj iz Helsinkija o sportu*⁵⁸, dao je svojevrsni poticaj *Europskom modelu sporta* sa snažnim težnjama ka njegovu razlikovanju od sjevernoameričkog modela sporta⁵⁹, ponajviše zahvaljujući piramidalnom ustroju profesionalnog sporta i načelu promicanja i ispadanja iz različitih ranga ligaških natjecanja.⁶⁰

*Ugovor iz Nice*⁶¹ također je sadržavao posebnu *Deklaraciju o specifičnim karakteristikama sporta i njegovoj socijalnoj ulozi u Europi, koji trebaju biti uzeti u obzir*

⁵⁴ Hrvatski nogometni savez.

⁵⁵ Hrvatski teniski savez.

⁵⁶ Hrvatski vaterpolski savez.

⁵⁷ Union of European Football Associations (UEFA).

⁵⁸ COM (1999) 644, Report from the Commission to the European Council with a view to safeguarding current sports structures and maintaining the social function of sport within the Community framework, 1.12.1999., (The Helsinki Report on Sport), <http://eurlex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:1999:0644:FIN:EN:PDF> (10. veljače 2013.).

⁵⁹ Više o sjevernoameričkom modelu sporta vidi u: Nafziger, *op. cit.* u bilj. 40, str. 35 – 75.

⁶⁰ Weatherill, S., *The Helsinki Report on Sport*, *European Law Review*, sv. 25, br. 3, 2000., str. 282 – 293, str. 285.

⁶¹ Treaty of Nice, OJ C 80, 10.3.2001.

prilikom primjene zajedničke politike koja je potvrdila socijalnu ulogu sporta, ali i naglasila potrebu za širom suradnjom između institucija zajednice i sportskog pokreta.⁶² Prema mišljenju Parrisha ova Deklaracija predstavlja tzv. *novi pristup sportu*, pristup koji u primjeni prava EU-a na sport naglašava nužnost ravnoteže komercijalizacije s društvenim, kulturnim i obrazovnim kvalitetama sporta.⁶³ Deklaracija je naglasila da sportska udruženja i države članice imaju središnju odgovornost u vođenju sportskih poslova, te je nadodala da iako Zajednica (danas Unija) nema izravnih ovlasti u okviru odredaba Ugovora, treba uzeti u obzir socijalnu, obrazovnu i kulturnu funkciju koja pripada sportu te ga učiniti specijalnim na način da pravila etike i solidarnosti nužna za očuvanje njegova socijalnog značaja budu poštovana i podupirana. Navedenim se je aktom nastojala prikazati razlika između čisto sportskih situacija koje nisu obuhvaćene poljem primjene Ugovora te čisto komercijalnih situacija koje u potpunosti potpadaju pod polje primjene prava Zajednice, sada Unije.⁶⁴

Europska unija donijela je *Bijelu knjigu o sportu* 2007. godine⁶⁵, kao sveobuhvatni dokument koji bi trebao definirati ulogu sporta u EU-u, priznajući njegovu važnost za društveni i gospodarski razvoj. *Bijela knjiga o sportu* se bavi trima područjima važnim za EU. Prvo područje čini socijalna uloga sporta, drugo područje od interesa za EU čini ekonomska dimenzija sporta, iako prema mišljenju autora, teško se oteti dojmu da navedeno područje zapravo predstavlja glavno područje interesa, te treće područje čini sama organizacija sporta. Ovim dokumentom priznata je autonomija sportskih organizacija, naglašena je važnost gospodarske slobode kretanja radnika i borbe protiv diskriminacije temeljene na državljanstvu. Odbačena je teza o "čisto sportskim pravilima čime je i potvrđena praksa Europskog suda".⁶⁶ Naime, Komisija je navedenim

⁶² Presidency Conclusions of the Nice European Council meeting, Annex IV: Declaration on the specific characteristics of sport and its social function in Europe, of which account should be taken in implementing common policies, 7.-9.12.2000., http://www.europarl.europa.eu/summits/nice2_en.htm#an4 (20. travnja 2013.). Zanimljivo je usporediti i zamijetiti sveobuhvatniju i složeniju ulogu sporta u EU-u. Naime, Deklaracija iz Amsterdama o sportu je imala svega 58 riječi, dok je Deklaracija iz Nice bila daleko složenija s više od 1.000 riječi o sportu i EU-u, vidi Parrish, *op. cit.* u bilj. 7, str. 19.

⁶³ *Ibid.*, str. 150.

⁶⁴ Deklaracija o sportu iz Nice, *op. cit.* u bilj. 62, str. 18.

⁶⁵ *Bijela knjiga o sportu*, *op. cit.* u bilj. 47.

⁶⁶ Parrish, R.; Miettinen, S., *The sporting exception in European Union Law*, T.M.C. Asser Press, The Hague, 2007., str. 44.

dokumentom samo potvrdila praksu Europskog suda iz odluke *Meca-Medina* ustvrdivši da primjena testa proporcionalnosti na predmete sporta zahtijeva uzimanje u obzir konkretnih okolnosti svakog slučaja (engl. *case-by-case*), te navedeno onemogućuje donošenje općih smjernica i pravila za primjenu prava EU-a na sport.⁶⁷ Navedeni je dokument predložio nekoliko instrumenata koji bi trebali pomoći u rješavanju pitanja sporta u okviru prava EU-a, poput raznih studija, istraživanja, poticanja jačeg dijaloga partnera, preporuka itd., dakle pomoću tzv. soft law pristupa nastojalo se regulirati pitanje sporta jer zakonodavnih ovlasti iz Ugovora za tako nešto nije ni bilo.

Sama specifičnost sporta koja je *Lisabonskim ugovorom* kako ćemo vidjeti ušla u sadržaj Osnivačkih ugovora utvrđena je još 2004. godine na Međuvladinoj konferenciji “Ustav za Europu”, i trebala je ući u sadržaj čl. 149. UEZ-a, kao članak III-282. Ustava u dijelu III., Glavi V. “Područja u kojima Unija može poduzimati koordinirajuće, komplementarne i podržavajuće mjere.”⁶⁸ Prema Siekmannu, navedeni članak III-282. “kodificira” filozofiju i frazeologiju sportskih Deklaracija iz Nice i Amsterdama, pozivajući se na socijalnu i obrazovnu ulogu sporta, kao i njegovu specifičnu prirodu, promičući pravednost i otvorenost u sportskom natjecanju kao neka nova načela europskog sportskog prava.⁶⁹ Nakon neslavnog kraja “Europskog Ustava” i stupanja na snagu *Reformskog – Lisabonskog ugovora* 2009. godine, navedena je specifičnost sporta našla svoje mjesto u čl. 165. UFEU-a, koji je sadržajno preuzeo, u pogledu sporta čl. III-282. Ustava.

⁶⁷ *Loc. cit.*; Odluka Europskog suda, C-519/04, *Meca-Medina and Majcen v Commission*, ECR [2006] I-6991.

⁶⁸ Čl. III-282. Ustava: 1) “...Unija će pridonijeti promicanju europskog sportskog pitanja, uzimajući u obzir specifičnu prirodu sporta, njegovu strukturu temeljenu na dobrovoljnoj osnovi, te njegovu socijalnu i obrazovnu ulogu. 2) Mjere Unije trebaju biti usmjerene ka:... g) Razvijanju Europske dimenzije u sportu, promicanjem poštenja i otvorenosti u sportskim natjecanjima i suradnji među tijelima odgovornim za sport i zaštitom fizičkog i moralnog integriteta sportaša i sportašica, poglavito mladih sportaša i sportašica.” Treaty establishing a Constitution for Europe, OJ C 310, 16.12.2004.

⁶⁹ Siekmann, R. C. R., *Introduction to International and European Sports Law*, T.M.C. Asser Press, Springer, The Hague, 2012., str. 79 – 80; Weatherill, S., *Fairness, Openness and Specific Nature of sport: Does the Lisbon Treaty Change EU Sports Law?*, The International Sport Law Journal, sv. 10, br. 3-4, 2010., str. 11 – 17.

3.2. Lisabonski ugovor i sport

Zahvaljujući *Lisabonskom ugovoru* koji je stupio na snagu koncem 2009. godine učinjen je iznimno značajan pomak u ovom području. Njime je EU prvi put dobio nadležnost u području sporta kako se i navodi u čl. 6. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (dalje: UFEU)⁷⁰ u kojem stoji da je sport uz obrazovanje, stručno osposobljavanje i pitanje mladih osoba uvršten u područje u kojemu EU ima nadležnost poduzimanja mjera u svrhu podupiranja, koordiniranja i dopunjavanja mjera država članica. S druge strane legislativa iz drugih područja mora voditi računa o "posebnoj prirodi sporta". Lisabonskim ugovorom je sport prvi put postao dijelom primarnog prava EU-a. Usvajanjem članka 165. UFEU-a Komisiji se otvara mogućnost definirati utjecaj prava EU-a na sport i da na taj način osvijetli poziciju djelovanja sudova.⁷¹ Člankom 165. UFEU-a utvrđuje se da će Unija pridonositi promicanju pitanja europskog sporta, uzimajući u obzir specifičnu prirodu sporta, njegovu strukturu temeljenu na dobrovoljnoj djelatnosti, te njegovu društvenu i odgojnu ulogu. Stavkom 2. utvrđuje se takav prinos u području europske dimenzije sporta, zaštitom fizičkog i moralnog integriteta sportaša i sportašica..., dok se stavcima 3. i 4. utvrđuje da Unija i države članice potiču suradnju s trećim državama i nadležnim međunarodnim organizacijama u području obrazovanja i sporta, posebice s Vijećem Europe, dok stavak 4. ovlašćuje institucije na donošenje poticajnih mjera i preporuka.⁷² Potrebno je naglasiti da iako je vidljiv napredak u području odnosa sporta i prava EU-a, Unija nema ovlasti harmonizacije organizacije sporta u Europi, što znači da je prednost na strani nacionalne samoregulacije te sportskih udruženja. No ipak na kraju treba ustvrditi, kako Garcia navodi, najvažnija osobina jest utvrđena, a ta je da je čl. 165. *Lisabonskog ugovora* stvorena pravna osnova koja dopušta EU-u usvajanje mjera za razvoj europske dimenzije sporta.⁷³

⁷⁰ Consolidated version of the Treaty on the Functioning of the European Union, OJ C 83, 30.3.2010.

⁷¹ Bačić, A., Bačić, P., *op. cit.* u bilj. 3, str. 694.

⁷² UFEU, *op. cit.* u bilj. 70, čl. 165.

⁷³ Garcia, B., *From education to governance and representation: Agenda setting and the EU's involment in sport*, Entertainment and Sports Law Journal, sv. 5, br. 1, 2007., t. 38.

4. SUDSKA PRAKSA SUDA EU-a U PODRUČJU SLOBODE KRETANJA RADNIKA – ODLUKA *BERNARD*

O sudskoj praksi Suda EU-a kao iznimno važnom izvoru europskog prava, mnogo je rečeno. No, za sportski sektor, upravo je praksa Suda EU-a bila od presudnog značaja za razvoj europskog sportskog prava. Kada govorimo o judikaturi Europskog suda, moramo istaknuti da nije bilo puno odluka koje su se odnosile na sport, ali ipak je riječ o odlukama koje su, poput odluke *Bosman*, značajno utjecale na razvoj cjelokupnog sportskog sektora.⁷⁴

U ovome radu autori neće analizirati u cijelosti sudsku praksu Europskog suda u odnosu na sport, već će naglasak biti stavljen na odluku *Bernard* iz 2010. godine⁷⁵ iz razloga što je navedena odluka posljednja odluka Europskog suda u području slobode kretanja radnika i donesena je nakon stupanja na snagu Lisabonskog ugovora. Navedena odluka je iznimno važan izvor izučavanja utjecaja prava EU-a na sport, konkretnije radne odnose profesionalnih sportaša i njihovih poslodavaca, sportskih klubova.

⁷⁴ Osim odluka koje će se u nastavku obraditi, ostale važnije odluke koje se tiču sporta jesu: *Walrave i Koch*, *op. cit.* u bilj. 37; *Donà v Mantero*, *op. cit.* u bilj. 44; C-222/86, *Union nationale des entraîneurs et cadres techniques professionnels du football (Unectef) v Georges Heylens and others*, ECR [1987] 4097; *Bosman*, *op. cit.* u bilj. 7; C-176/96, *Jyri Lehtonen and Castors Canada Dry Namur-Braine v Fédération Royale Belge des Sociétés de Basketball*, ECR [2000] I-2681; C-51/96 i C-191/97 (spojeni predmeti), *Christelle Delière v Ligue Francophone de Judo et Disciplines ASBL and Others*, ECR [2000] I-2549, C-264/98; *Tibor Balog v Royal Charleroi Sporting Club ASBL*, ne objavljen; C-438/00, *Deutscher Handballbund eV v Maros Kolpak*, [2003] ECR I-4135; C-265/03, *Igor Simutenkov v Ministerio de Educación y Cultura and Real Federación Española de Fútbol*, ECR [2005] I-2579; *Meca-Medina*, *op. cit.* u bilj. 67; C-243/06, *SA Sporting du Pays de Charleroi, G-14 Groupment des clubs de football européens v Fédération internationale de football association (FIFA)*, ne objavljen; C-49/07, *Motosykletistiki Omospondia Ellados NPID (MOTOE) v Elliniko Dimosio*, ECR [2008] I-4863; C-152/08, *Real Sociedad de Fútbol SAD and Nihat Kahveci v Consejo Superior de Deportes and Real Federación Española de Fútbol*, ECR [2008] I-6291; C-403/08 i C-429/08, *Football Association Premier League and Karen Murphy and others*, ECR [2011] 0000; C-604/10 *Football Dataco and others*, ECR [2012] I-0000 odluka od 1.3.2012, ne objavljena; T-313/02, *Meca-Medina and Majcen v Commission*, ECR [2004] II-3291, T-193/03; *Piau v Commission*, ECR [2005] II-209. O pojedinim odlukama vidi i u: Bačić, A., Bačić, P., *op. cit.* u bilj. 3, str. 696 – 702, te Smokvina, V., *Sloboda kretanja radnika u kontekstu sportskog radnog prava*, str. 71 – 90, u: Bodiroga-Vukobrat, N.; Đerđa, D.; Pošćić, A. (ur.), *Zbirka presuda Europskog suda (Izbor recentne prakse)*, Inženjerski biro, Zagreb, 2011.

⁷⁵ Odluka Europskog suda, C-325/08, *Olympique Lyonnais SASP v Olivier Bernard, Newcastle United FC*, ECR [2008] I-4139.

Nakon stupanja na snagu Lisabonskog ugovora ostalo je otvoreno pitanje odnosa sporta i prava EU-a, pogotovo uzimajući u obzir činjenicu da je sport sada prvi put uvršten u primarno pravo EU-a. Upravo iz tog razloga odluka u predmetu *Bernard* iznimno je važna.⁷⁶

⁷⁶ Kasacijski je sud postavio prethodno pitanje tijekom postupka u pravnoj stvari *Olympique Lyonnais SASP* ('*Olympique Lyonnais*') protiv *gosp. Bernarda*, profesionalnog nogometaša i *Newcastle United F.C.*, nogometnog kluba ustrojenog po engleskom pravu, u pogledu plaćanja naknade štete uslijed otkaza ugovora o radu (jednostrani raskid ugovora) temeljem članka 23. *Charte du football professionnel Fédération française de football* (Profesionalne nogometne povelje Francuskog nogometnog saveza, dalje: Povelja) za sezonu 1997./98., koja predstavlja zapravo kolektivni ugovor zaključen između Lige profesionalnog nogometa (*LFP - Ligue du Football Professionnel*), nacionalnog saveza, sindikata igrača, predstavnika organizacije trenera i članova stručnog stožera, i udruženja profesionalnih nogometnih klubova (*Union des Clubs Professionnel de Football - UCPF*). Navedena je Povelja u Glavi III., poglavlje IV., uređivala pitanje mladih igrača – talentiranih nogometnih nada (fra. *joueurs espoir*), tj. igrača između 16 i 22 godine starosti, koji su imali zaključen ugovor u svojstvu stipendista (engl. *trainee*) od strane profesionalnih klubova pod čvrstim ugovornim obvezama određenog trajanja. Nakon što je mladi igrač završio razdoblje usavršavanja, bio je obvezan potpisati prvi profesionalni ugovor s klubom, ukoliko je klub to od njega zahtijevao. U pogledu toga je članak 23. Povelje utvrđivao: "po uobičajenom isteku 'joueurs espoir' ugovora, klub je ovlašten od druge strane zahtijevati da potpiše ugovor kao profesionalni igrač". Povelja nije predviđala odštetnu shemu spram kluba koji je trenirao igrača, ukoliko bi taj igrač odbio potpisati ugovor. Tada je klub, mogao pokrenuti sudski postupak za naknadu štete protiv mladog igrača temeljem članka L. 122-3-8 francuskog Zakonika o radu (*Code du travail*) za kršenje članka 23. Povelje. Francuski je Zakonik o radu u pogledu navedenog utvrđivao da: u slučaju da nema sporazuma među strankama, ugovor se mogao raskinuti prije isteka roka samo u slučaju ozbiljnog kršenja ili više sile. Nemogućnost na strani radnika da ispuni svoju obvezu, ovlašćuje poslodavca potraživati naknadu štete u iznosu štete koju je pretrpio. Bernard je 1997. godine potpisao 'joueurs espoir' ugovor s klubom *Olympique Lyonnais* u trajanju od tri godine, koji je stupio na snagu 1. srpnja te godine. Prije isteka ugovora *Olympique Lyonnais* mu je ponudio novi jednogodišnji ugovor s trajanjem od 1. srpnja 2000. godine. Bernard je odbio zaključiti takav ugovor i u kolovozu je potpisao ugovor s *Newcastle United FC*-om. *Olympique Lyonnais* je tužio Bernarda pred Radnim sudom u Lyonu (*Conseil de prud'hommes (Employment Tribunal)*) (dalje: prvostupanjski sud), tražeći naknadu štete u iznosu od 53.357,16 € solidarno od njega i kluba *Newcastle United FC*, koji je iznos odgovarao plaći koju bi Bernard dobio da je potpisao ugovor s *Olympiqueom*. Prvostupanjski je sud smatrao da je Bernard jednostrano doveo do prestanka ugovora, tj. da je otkazao ugovor, i naložio je njemu i *Newcastle United F.C.*-u da plate naknadu štete solidarno u iznosu od 22.867,35 €. Drugostupanjski je sud (*The Cour d'appel, Lyon*) ukinuo tu presudu s obrazloženjem da obveza igrača na zaključenje, po okončanju razdoblja njegova usavršavanja, profesionalnog ugovora s klubom koji mu je pružio treniranje, također onemogućava igrača u tomu da zaključi ugovor s klubom

4.1. Općenito o odluci *Bernard*

U svijetu nogometa navedena odluka se nije bavila ničim nepoznatim do tad, sasvim suprotno, jedino se po prvi put ostvarila mogućnost da jedna tako visoka sudska instanca poput Europskog suda, može o navedenom pitanju reći svoje pravno stajalište. Naime, pitanje ograničenja slobode kretanja radnika (mladih sportaša nogometaša) seže još u daleku 1949., kada je, prema gotovo identičnom činjeničnom stanju, mladom belgijskom nogometašu Lombrettu karijera završila, zbog istog razloga koji je prijetio Bosmanu i Bernardu.⁷⁷ Bernard je imao tu sreću da je nastankom i razvojem prava EU-a dana prilika mladim sportašima na izbor svojega poslodavca.⁷⁸

iz druge države članice, a što je suprotno članku 39. UEZ-a [sada čl. 45. UFEU-a]. Olympique se na tu odluku žalio sudu u trećem stupnju – Kasacijskom sudu (*Cour de cassation*) koji je zaključio da iako članak 23. Povelje formalno ne onemogućava mladog igrača u tomu da uđe u ugovorni odnos s klubom iz druge države članice, učinak takve odredbe jest da zaustavlja i odvraća mlade igrače od sklapanja takvih ugovora, iz razloga što kršenje odredbe o kojoj je riječ može dovesti, po igrače, do plaćanja naknade štete. Opširnije vidi u: Smokvina, V., *Odluke Europskog suda iz područja europskog sportskog radnog prava (sloboda kretanja radnika)*, Hrvatska pravna revija, sv. 11, br. 9, 2011., str. 119 – 126. Francusko zakonodavstvo jedino u Europi ima na ovakav način uređeno pitanje ugovora profesionalnih sportaša, na način da isti mora potpisati svoj prvi profesionalni ugovor s klubom koji ga je trenirao. Nakon odluke *Bosman*, navedeno je pravilo izmijenjeno, no potom je ponovno vraćeno zbog velikog broja mladih francuskih igrača koji su odlazili u druge klubove iz država članica i na kojima su zapravo ti novi klubovi ostvarivali velike zarade njihovom prodajom, dok su francuski klubovi dobivali “mrvice”, primjerice slučajevi igrača Sylvestrea i Daboa koji su iz Rennesa otišli u talijanski Internazionale za vrlo simboličan iznos, a već sljedeće su godine prodani Manchester Unitedu i Parmi za mnogostruko veći iznos, vidi Van den Bogaert, *op. cit.* u bilj. 1, str. 246 – 248.

⁷⁷ Rene Lombrett, belgijski državljanin, igrao je za francuski klub, još od 1944. kao šesnaestogodišnji amater u mlađim uzrasnim kategorijama. Uslijed pisma upućenog tajniku francuskog nogometnog saveza od belgijskog kolege da se istraži status navedenog igrača, utvrđeno je da je navedeni igrač napustio svoj belgijski klub Mouscron bez dozvole za transfer, što nije bilo dopušteno. Igrač je nakon toga ubrzo suspendiran. Unatoč nastojanjima da belgijski savez odustane od svojih zahtjeva, konačnu je odluku donijela FIFA. Igrač je bio primoran vratiti se u belgijski klub, no vrlo brzo je na koncu morao okončati karijeru. Vidi Lanfranchi, P.; Taylor, M., *Moving with the ball – The Migration of Professional Footballers*, Berg, Oxford, New York, 2001., str. 214 – 216.

⁷⁸ Primjerice, u Francuskoj svake godine između 300 i 400 mladih igrača različite starosti pridruži se jednom od 32 trening-centra diljem države, a ako znamo da francuski profesionalni klubovi trebaju godišnje 75 profesionalnih igrača, jasno je da svaki peti ili šesti mladi igrač može imati priliku iskusiti profesionalni nogomet.

Jednako kao kod *Bijele knjige o sportu*, i ovdje su očekivanja sportske javnosti bila velika. Treba također istaknuti da su nova "FIFA Pravila o transferima i statusu igrača" stupila na snagu u srpnju 2001. godine, koja iako nisu bila na snazi u pravno relevantno vrijeme za ovaj predmet, ipak, kako su istaknule stranke te nezavisna odvjetnica, uređuju upravo navedeno pitanje.⁷⁹ U predmetu *Bernard* je zbog važnosti pitanja ulaganja u ljudski kapital radnika (profesionalnih sportaša) odlučivalo Veliko vijeće, a sve strane u sporu uključujući sve suce i nezavisnu odvjetnicu, jednoglasno su istaknuli da se navedena odluka odnosi isključivo na sustav ulaganja u ljudski kapital u sportu i to poglavito nogometu⁸⁰, ne i u drugim granama gospodarstva.⁸¹ Iz navedenoga možemo nedvosmisleno istaknuti da je riječ upravo o "specifičnosti sporta" u odnosu na druga područja radnih odnosa.

U svojoj je odluci Europski sud istaknuo da čl. 45. UFEU-a ne isključuje pravila koja u cilju okupljanja i usavršavanja mladih igrača jamče naknadu klubu koji je igrača stvarao, ako na kraju razdoblja njegova razvoja, mladi igrač zaključi profesionalni ugovor s klubom druge države članice, pod uvjetom da su takva pravila sposobna osigurati ostvarenje toga cilja i ne idu iznad onoga potrebnog za osiguranje toga cilja. Dakle, navedena se pravila prije svega moraju primjenjivati na nediskriminirajući način, moraju biti opravdana javnim interesom, moraju biti takvog karaktera da omoguću ostvarenje postavljenog cilja i zaključno, ne smiju ići izvan onoga što je nužno da bi se ostvario njihov

Zylberstein, J., *The Olivier Bernard Judgement: A Significant Step Forward for the Training of Players*, str. 51 – 66, str. 59, u: Colucci, M. (ur.), *The Bernard Case, sports and training compensation*, European Sports Law and Policy Bulletin, Sports Law and Policy Centre, Roma, 2010.

⁷⁹ Hendrickx, F., *Justification of training compensation in European football: Bosman and Bernard compared*, str. 19 – 33, str. 23, u: Colucci, M. (ur.), *The Bernard Case, sports and training compensation*, European Sports Law and Policy Bulletin, Sports Law and Policy Centre, Roma, 2010.

⁸⁰ "Profesionalni nogomet ne predstavlja samo ekonomsku aktivnost u Europi, ono uživa značajnu društvenu važnost, osobito kada se promatra povezanost između profesionalnog i amaterskog sporta, te vrijednosti i dostignuća amaterskog sporta", Mišljenje nezavisne odvjetnice Sharpston u predmetu *Bernard*, *op. cit.* u bilj. 75, t. 47.

⁸¹ Monte, G., *Judgement of the Court of 16 March 2010 in the Case C 325/08: Olympique Lyonnais SASP v Olivier Bernard and Newcastle United FC*, *Analysis*, str. 37 – 48, u: Colucci, M. (ur.), *The Bernard Case, sports and training compensation*, European Sports Law and Policy Bulletin, Sports Law and Policy Centre, Roma, 2010.

cilj.⁸² Dakle, moraju zadovoljiti tzv. *Gebhard formulu*.⁸³ U navedenom predmetu bila je riječ o perspektivnom mladom igraču koji je došao do konca svojeg razdoblja usavršavanja (treniranja) sa svojim klubom poslodavcem, ali nije došao do kraja svojih ugovornih obveza spram kluba poslodavca.⁸⁴

Nezavisna odvjetnica Sharpston u svojem je mišljenju istaknula da se načelo specifičnosti sporta uzima u obzir ne u pogledu primjene čl. 45. UFEU-a na konkretan slučaj ili u kontekstu pitanja da li navedene mjere predstavljaju ograničenje slobode kretanja radnika, već u pogledu pitanja da li je ograničenje slobode kretanja opravdano.⁸⁵ U svojem obrazloženju Europski sud je naglasio da “shema koja predviđa plaćanje naknade za mladog igrača u slučaju kada po isteku njegova ugovora, igrač zaključi profesionalni ugovor s drugim klubom, može u načelu biti opravdanom uslijed cilja poticanja na okupljanje i razvoj mladih igrača. Ipak, takva shema mora biti sposobnom ostvariti te ciljeve i mora biti proporcionalna, uzimajući u obzir stvarne troškove koje imaju klubovi u usavršavanju kako budućih profesionalnih igrača, tako i onih koji nikada neće profesionalno igrati.” Važno je naglasiti da se prema mišljenju Suda moraju uzeti u obzir društvene i kulturne dimenzije sporta kada se razmatra da li je mjera prikladna osigurati ostvarenje predviđenih ciljeva i ne ide izvan onoga što je nužno za ostvarenje toga cilja, jer “klubovi koji pružaju usavršavanje igrača mogli bi biti odvraceni od ulaganja u usavršavanje mladih igrača ukoliko ne bi mogli ostvariti naknadu uloženog u tu svrhu, kada, po okončanju svojega razvoja, igrač ulazi u profesionalni ugovorni odnos s drugim klubom; ali isključivo naknada koja je povezana sa stvarnim troškovima usavršavanja, koje su imali klubovi, može se smatrati proporcionalnom”.⁸⁶

Ono što je zanimljivo jest svakako to da je u obrazloženju navedene presude Europski sud potvrdio svoju dosadašnju praksu iz predmeta *Bosman*, *Kranemann*⁸⁷ i *ITC*⁸⁸, s obzirom na novo uređenje po stupanju na snagu *Lisabonskog*

⁸² Bastianon, S.; Nascimbene, B., *Lo sport e il diritto dell'Unione europea*, str. 312, u: Greppi E.; Vellano M. (ur.), *Diritto Internazionale dello sport*, Giappichelli Editore, Torino, 2010.

⁸³ Odluka Europskog suda, C-55/94, *Reinhard Gebhard v Consiglio dell'Ordine degli Avvocati e Procuratori di Milano*, ECR [1995] I-4162, t. 37.

⁸⁴ Hendrickx, *op. cit.* u bilj. 79, str. 21.

⁸⁵ Mišljenje nezavisne odvjetnice Sharpston, u odluci *Bernard*, *op. cit.* u bilj. 75, t. 31.

⁸⁶ Odluka *Bernard*, *op. cit.* u bilj. 75, t. 40, 44 i 45.

⁸⁷ Odluka Europskog suda C-109/04, *Karl Robert Kranemann v Land Nordrhein-Westfalen*, ECR [2005] I-2421, t. 25.

⁸⁸ Odluka Europskog suda C-208/05, *ITC Innovative Technology Center GmbH v*

ugovora. Naime, Sud navodi da sve odredbe koje sadrži UFEU koje se odnose na slobodu kretanja osoba imaju svrhu olakšati građanima potragu za zaposlenjem svake vrste unutar EU-a i isključuju mjere koje bi mogle državljane jedne države članice staviti u nepovoljniji položaj kada oni žele ostvariti pravo na ekonomsku aktivnost na području druge države članice.⁸⁹ Dalje, Sud navodi da mjere koje sadrže prepreke slobodi kretanja radnika mogu biti opravdane snažnim razlozima u javnom interesu. Zaključno, i možda najbitnije, naglašava se da u razmatranju da li sustav koji ograničava slobodu kretanja radnika ide iznad onoga što je nužno, moraju se uzeti u obzir specifične karakteristike sporta općenito, a nogometa osobito, kao i njihov socijalni i obrazovni karakter, a što je spomenuto i u subparagrafu članka 165(1). UFEU-a.⁹⁰ Ovakvo formuliranje i izričito spominjanje sporta i nogometa u obrazloženju Europskog suda obradovalo je mnoge čelnike sportskih udruženja, no Sud se samo pozvao na odredbe UFEU-a. Kolika je zapravo težina ovoga, pokazat će daljnja sudska praksa. Naime, u svojoj odluci Sud je istaknuo da se primjena prava EU-a na sport treba utvrđivati od slučaja do slučaja, kako je među ostalim utvrđeno i u *Bijeloj knjizi o sportu*⁹¹ te da su države članice specifičnost sporta priznale usvajanjem *Lisabonskog ugovora* i njegova čl. 165. UFEU-a.⁹²

4.2. Zaključno o odluci *Bernard* i njezinim pravnim učincima

Ono što je važno i što se može zaključiti iz odluke *Bernard* jest da je navedenom odlukom potvrđena praksa iz odluke *Bosman* da je okupljanje i razvoj mladih igrača legitiman cilj u općem interesu, a navedeno se može ostvariti shemama naknade za razvoj igrača, koje se odnose na stvaran trošak razvoja igrača uz pomoć "igračeva faktora", tj. ukupan se trošak mora pomnožiti s faktorom koji predstavlja broj igrača koji se mora trenirati da bi se razvio jedan profesionalni igrač.⁹³ Stoga je Sud odbio prijedlog nezavisne odvjetnice Sharp-

Bundesagentur für Arbeit, ECR [2007] I-181, t. 31, 33: "ograničenje može postojati i ako se pravila primjenjuju bez obzira na državljanstvo radnika na koje se odnose".

⁸⁹ Odluka *Bernard*, *op. cit.* u bilj. 75, t. 33.

⁹⁰ *Ibid.*, t. 40.

⁹¹ Bijela knjiga o sportu, *op. cit.* u bilj. 47, str. 14, ali o tomu vidjeti naročito odluku *Meca-Medina*, *op. cit.* u bilj. 67.

⁹² Lindholm, J., *Case law-Bernard*, *Common Market Law Review*, sv. 47, 2011., str. 1187 – 1197, str. 1195.

⁹³ COM(2011)12 final, Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and

ston, koja se zalagala za dva načina izračuna naknade za razvoj igrača: jedan koji se temelji na ukupnom trošku treniranja koji se odnosi na sve igrače koje klub trenira kako bi "stvorio" jednog igrača koji ima tržišnu vrijednost, i drugi individualni model troška treniranja koji se odnosi na uloženo u jednog igrača, koji se primjenjuje kada taj igrač sam snosi trošak svojeg razvoja.⁹⁴

Povrh prethodno navedenog treba istaknuti, kako smatra Lindholm, da se nameće logičnim pitanje što je s drugom stranom medalje, a to je usluga koju pruža sam igrač svojem poslodavcu? Konkretnije, uzima se u obzir izračun troškova usavršavanja koji je uložen u ljudski kapital igrača, ali se ne postavlja pitanje da li je i koliko igrač pripravnik, stipendist, svojim uslugama pružio klubu i da li navedeno može biti relevantno u utvrđivanju, kako smatra nezavisna odvjetnica Sharpston, balansiranja izračuna između uloženog u njegov razvoj i pruženih usluga, bilo pružanjem dodatnih usluga ili plaćanjem odgovarajuće naknade.⁹⁵ Dakle, načelo proporcionalnosti zahtijeva da se u obzir uzmu i druge neekonomske karakteristike sporta, konkretnije što je sportaš dao klubu kao kontraprestaciju svojeg razvoja, no glavni protuargument je taj da bi bilo gotovo nemoguće utvrditi takvu naknadu prema navedenim mnogobrojnim, prije svega, nedovoljno jasnim parametrima.⁹⁶ Weatherill je mišljenja da se sport ne smije razlikovati od drugih grana gospodarstva te da prihvaćanje ciljeva razvoja mladih igrača ne može stvarati ideal specifičnih karakteristika sporta i očekivao je da će Europski sud navedeno i potvrditi u svojoj praksi.⁹⁷ Ipak, u odluci *Bernard* Sud je "cilj razvoja mladih igrača" prepoznao kao objektivno opravdanje koje nije isključeno čl. 45. UFEU-a ako ispunjava uvjete iz tzv. *Gebhard formule*.⁹⁸

the Committee of the Regions "Developing the European Dimension in Sport", 18.1.2011, str. 6. Navedeni se dokument zbog svojeg značaja naziva još i Bijela knjiga o sportu 2.

⁹⁴ Mišljenje nezavisne odvjetnice Sharpston, u odluci *Bernard*, *op. cit.* u bilj. 75, t. 52 – 57; t. 50 i 51 u kojima je nezavisna odvjetnica istaknula da ne bi bila prihvatljiva naknada za usavršavanje koja se temelji na budućoj izmakloj dobiti kluba jer bi bila previše neodređena, kao i naknada koja bi se temeljila na budućim primanjima igrača koja je pak podložna manipulacijama.

⁹⁵ Mišljenje nezavisne odvjetnice Sharpston u odluci *Bernard*, *op. cit.* u bilj. 75, t. 56.

⁹⁶ Lindholm, *op. cit.* u bilj. 92, str. 1196 – 1197.

⁹⁷ Weatherill, S., *Sport as Culture in EC Law*, str. 215 – 248, str. 223 – 224, u: Gardiner, S.; Parrish, R.; Siekmann, R. (ur.), *EU, Sport, Law and Policy – Regulation, Re-Regulation and Representation*, T.M.C. Asser Press, The Hague, 2009.

⁹⁸ Vidjeti *supra* bilj. 83.

Kako smatra Colucci, suci Europskog suda u predmetu *Bernard* nisu uzeli u obzir empirijsku analizu, kao i alternativne mjere za navedenu naknadu za razvoj koje su prisutne u drugim sportovima. Da su navedenim raspolagali, zasigurno bi donijeli drugačiju odluku ili bi detaljnije rekli o načinu utvrđivanja naknade za razvoj. Naime, neki sportski savezi uopće ne poznaju sustav naknada za razvoj (kriket, biciklizam, hokej, moto sportovi, polo, skijanje, plivanje, odbojka i svi plivački sportovi) te isti i dalje postoje i ulažu u mlade igrače, iako je upravo to opravdanje koje je Europski sud uzeo u predmetu *Bernard*.⁹⁹ U košarci primjerice postoji sustav “razumne naknade za razvoj” koji utvrđuje Opći tajnik FIBA-e ako se klubovi ne mogu dogovoriti te sustav “fonda solidarnosti” (nakon što se naknada za razvoj uplati nacionalnom savezu, on će sukladno svojim pravilima, raspodijeliti novac klubovima koji su sudjelovali u razvoju igrača). Naknada za razvoj se ima temeljiti, ali ne isključivo, na ulaganju kluba/klubova koji su doprinijeli razvoju igrača, a valja uzeti u obzir među ostalim i kriterije poput ulaganja u obrazovanje igrača, ulaganje u treniranje igrača i dr.¹⁰⁰ Nakon što igrač navrší 18 godina, klub njegova porijekla (ili udruženje za koje je registriran s 18 godina) ima pravo potpisati prvi profesionalni ugovor s igračem s trajanjem od 1-4 godine, no ako igrač ne želi potpisati ugovor i odluči otići u drugi klub u drugoj državi, klubovi se moraju dogovoriti oko naknade ili će konačnu odluku donijeti FIBA-ino tijelo, a sve dok naknada ne bude plaćena, igrač ne može nastupati za novi klub.¹⁰¹ Jasno, je da se navedena pravila razlikuju od onih u nogometu, pogotovo promjena u pravilima nakon odluka *Bosman* i *Bernard*. U ragbiju (rugby) pak, sustav izgleda mnogo kompleksnije, jer se uzimaju u obzir izravni i stvarni troškovi koje je imao klub, kao i kvaliteta i regularnost usavršavanja koje je pruženo igraču te učinak na tržišnu vrijednost igrača; a naknada se utvrđuje između sindikata, određenog ragbi tijela i kluba.¹⁰²

⁹⁹ Colucci, M., *The Bernard Case: An opportunity for all sport stakeholders*, str. 143 – 156, str. 147 – 148, u: Colucci, M. (ur.), *The Bernard Case, sports and training compensation*, European Sports Law and Policy Bulletin, Sports Law and Policy Centre, Roma, 2010.

¹⁰⁰ FIBA Internal Regulations 2010, Players and Officials, Book 3., t. 3 – 55, <http://www.fiba.com/downloads/Regulations/2011/FIBABook3AG.pdf> (30. siječnja 2013.).

¹⁰¹ *Ibid.*, t. 3-56. – 3-65.

¹⁰² Colucci, *op. cit.* u bilj. 99, str. 151. Zanimljivo je da Standardni godišnji investicijski razvojni nacrt (engl. *figure*) koji predstavlja prosječnu razinu sredstava koja proizlaze po igraču u postupku razvoja izričito isključuju neke važne faktore poput: liječničkih troškova i troškova nastalih izvan ragbija (troškovi školovanja i

Zaključno, kako tvrdi Blanpain, sustav transfera, unatoč promjenama i nadi da će se situacija popraviti nakon odluke *Bosman*, i danas u mnogočemu utječe na slobodu kretanja radnika. Naknade za razvoj igrača visokim iznosima pogoduju financijski moćnijim klubovima, a “mali” od toga imaju malo ili ništa. Klauzula solidarnosti koja malo daje manjim klubovima, a načelo ugovorne sigurnosti s određivanjem najkraćeg i najduljeg trajanja ugovora, kao i zaštiteno razdoblje unutar kojega ne dolazi do transfera, ili se plaća visoka naknada diskriminiraju sportaše kao radnike i značajno utječu na njihova prava, kršeći ne samo pravo EU-a, već i međunarodna vrela prava zaštite radnika. Blanpain predlaže da se navedena pravila ukinu, pogotovo naknada za razvoj igrača, a da se osnuju određeni fondovi iz kojih bi se ostvarivalo načelo solidarnosti, a u koja bi ulazio određeni postotak autorskih prava, televizijskih prava, marketinških prava itd.¹⁰³

4.3. Iskustva drugih država članica EU-a i stanje u RH

Kako bi se stekla kompletnija slika o problematici ulaganja i ograničavanja slobode kretanja mladih profesionalnih sportaša, u nastavku autori komparativnopravno analiziraju uređenje u Italiji, Njemačkoj i Francuskoj kao državama članicama EU-a te Hrvatskoj. Napominjemo da su sva četiri nacionalna nogometna saveza članovi UEFA-e.

U Italiji klub ima pravo sklopiti prvi profesionalni ugovor sa svojim igračem (koji potječe iz mlađih uzrasnih kategorija) na razdoblje od tri godine, no prema Pellacaniju ne postoji obveza takvog sklapanja ugovora, te ukoliko igrač ne želi prihvatiti takav ugovor, odlučuje sudac pojedinac FIFA Komore o statusu igrača, koji redovito utvrđuje nezakonitim ugovorne opcije nacionalnog saveza koje klubovima daju mogućnost izbora i stavljaju klubove (poslodavce) u povoljniji položaj naspram igrača (radnika).¹⁰⁴ S druge strane Colucci tvrdi da pravila nameću obvezu mladim igračima (tal. *giovanni di serie*) da nakon određenog broja odigranih utakmica sklope ugovore sa svojim klubom koji ima pravo s njima zaključiti prvi profesionalni ugovor od 16. do 19. godine starosti,

obrazovanja), troškovi domaćeg i međunarodnog natjecanja, te troškovi okupljanja igrača; koji su u nogometu u pravilu priznati.

¹⁰³ Blanpain, R., *The Legal Status of Sportsmen and Sportswomen under international, European and Belgian national and regional law*, Kluwer Law International, The Hague, 2003., str. 59 – 64.

¹⁰⁴ Pellacani, G., *Il lavoro sportivo*, str. 1403 – 1449, str. 1441, u: Vallebona, A. (ur.), *I contratti di lavoro*, UTET, Torino, 2009.

što je kako smo vidjeli, protivno odluci u predmetu *Bernard*.¹⁰⁵ Štoviše, zanimljivo je da je talijanski FIGC¹⁰⁶, primjerice, u posljednjem sličnom slučaju o mladom igraču Pacilliju koji nije želio prihvatiti ponudu dotadašnjeg kluba i želio je sklopiti ugovor s drugim stranim klubom, izrekao suspenziju. Konačnu je odluku donio Savezni sud pravde FIGC-a u ožujku 2011. godine, te je igrača oslobodio odgovornosti, s obrazloženjem da dva prava, kako kluba da potpiše ugovor s mladim igračem kojega je stvarao, tako i mladog igrača s klubom u kojemu se razvijao, jesu dva odvojena prava koja se moraju analizirati zajedno i niti jedna strana ne smije imati snažnije pravo u odnosu na drugu. Kako je Pacilli zaključio ugovor sa švicarskim drugoligašem, a ne s profesionalnim klubom iz Italije, nisu povrijeđena pravila talijanskog nogometnog saveza.¹⁰⁷

Navedeno ukazuje da je otpor slobodi kretanja sportaša radnika i dalje vrlo prisutan. Veliki problem stvara razlikovanje sportaša profesionalaca i sportaša amatera, koji su amaterima definirani od strane nacionalnih saveza iako ispunjavaju elemente statusa profesionalaca, no upravo zbog takve definicije primjerice imaju obvezu zaključivanja ugovora sa svojim klubom i nakon isteka prvog ugovora.¹⁰⁸

U odnosu na odluku Europskog suda u predmetu *Bernard* judikatura njemačkih sudova nije na tom tragu utvrđivanja naknade za razvoj. Pravila o naknadi za razvoj su prema judikaturi suprotna ustavnom pravu profesionalne slobode iz čl. 12. njemačkog Ustava; te je utvrđeno da naknada za razvoj ne predstavlja pravu naknadu za uloženo u razvijanje i treniranje igrača jer je fokus bio na vrijednosti, odnosno cijeni igrača, a ne na uloženom u razvoj igrača, kao i da zbog nemogućnosti predviđanja sportske budućnosti igrača ista ne

¹⁰⁵ Colucci, M., *Gli atleti italiani: Liberi di formarsi, liberi di giocare? Il vincolo sportivo e le indennità di formazione alla luce delle sentenze Bernard e Pacilli*, Rivista di diritto ed economia dello sport, sv. 7, br. 1, 2011., str. 13 – 38, str. 28 – 29.

¹⁰⁶ Talijanski nogometni savez, tal. *Federazione Italiana Giuoco Calcio (FIGC)*.

¹⁰⁷ Treba istaknuti da je o ukidanju suspenzije odlučivao Savezni sud pravde (*Corte di giustizia federale*) FIGC-a, iako su tijela FIFA-e u svojim odlukama potvrdila da nogometaš Pacilli nije povrijedio pravila FIFA-e i da bi suspenziju valjalo ukinuti. Vidjeti Službeno priopćenje Saveznog suda pravde FIGC-a br. 273/CGF od 9.3.2011., [http://www.figc.it/Assets/contentresources_2/ContenutoGenerico/97.\\$plit/C_2_ContentenutoGenerico_28252_StrilloComunicatoUfficiale_1stAllegati_Allegato_0_upfAllegato.pdf](http://www.figc.it/Assets/contentresources_2/ContenutoGenerico/97.$plit/C_2_ContentenutoGenerico_28252_StrilloComunicatoUfficiale_1stAllegati_Allegato_0_upfAllegato.pdf), (28. prosinca 2012.). Također, vidjeti u Colucci, *op. cit.* u bilj. 105, str. 30 – 31.

¹⁰⁸ U pogledu definicije statusa sportaša od strane sportskih saveza i razlikovanje amatera, polu-profesionalaca i profesionalaca, vidjeti odluku Europskog suda, *Delière*, *op. cit.* u bilj. 74.

može biti unaprijed utvrđena i ne može biti u paušalnom iznosu, ne smije biti nevezana za stvarne troškove trening centara u razvoj igrača i ne smije biti usmjerena na ekonomski umjesto na idealistični interes.¹⁰⁹ Dakle, iz njemačke judikature možemo zaključiti da naknada za razvoj ne smije biti utvrđena u paušalnom iznosu i mora počivati na idealističnim a ne na ekonomskim interesima. Sasvim suprotno od njemačkog modela, u Francuskoj pak u lipnju 2008. godine, dakle nakon odluke *Bernard*, zaključen je kolektivni ugovor kojim je regulirano pitanje naknade za razvoj igrača u slučaju prelaska u drugi francuski klub nakon završetka razdoblja treniranja na vrlo detaljan i unaprijed utvrđen način uzimajući u obzir nekoliko čimbenika.¹¹⁰

U Hrvatskoj je pitanje ulaganja u razvoj i usavršavanje nogometaša te način utvrđivanja naknade za razvoj i usavršavanje uređeno Odlukom izvršnog odbora HNS-a o naknadi za treniranje igrača.¹¹¹ Navedena je Odluka na tra-

¹⁰⁹ Vidi odluke Njemačkog saveznog radnog suda, odluka od 20.11.1996., Az.5 AZR 518/95, u SpuRt 3 (1997) 94 ff., i odluka Njemačkog Visokog suda od 27.9.1999., Az.II ZR 305/98, u NJW 52(1999), 3552 ff., te odluka Visokog suda države Oldenburg, od 10.5.2005., Az. 9 U 94/04, u Causa Sport 2 (2005), 186 ff., sve prema Derungs, V., *From Eastham to Bernard – An Overview of the Development of Civil Jurisprudence on Transfer and Training Compensation*, str. 105 – 117, str. 111 – 113, u: Colucci, M. (ur.), *The Bernard Case, sports and training compensation, European Sports Law and Policy Bulletin*, Sports Law and Policy Centre, Roma, 2010.

¹¹⁰ Prvo, paušalni iznos naknade za razvoj koji se utvrđuje ovisno o rangiranju trening centra kluba koji je usavršavao igrača, te godišnje skale određene od strane francuskog nogometnog saveza s najvišim iznosom od 90.000 €; drugo, naknada za treniranje čiji iznos ovisi o broju nastupa u prvoj ligi ili reprezentaciji do najvišeg iznosa od 1 milijun €; treće naknada koja se plaća u slučaju produljenja ugovora s novim klubom ili 20% naknade od budućeg transfera u treći klub. Ovaj način utvrđivanja naknade je primjenjiv samo u slučaju transfera unutar Francuske i ne primjenjuje se na međunarodne transfere, ali je dokaz sustava naknade za razvoj koji stoji u ravnoteži interesa klubova koji ulažu u igrače i slobode kretanja igrača koji se usavršavaju. Vidjeti u Zylberstein, *op. cit.* u bilj. 78, str. 59 – 60. Ovdje treba skrenuti pozornost da je još 2003. godine CAS u predmetu Sissoko imao gotovo identičnu pravnu situaciju kakva je bila u predmetu *Bernard*. Naime, igrač Mohammed Lamine Sissoko je potpisao ugovor sa španjolskim prvoligašem Valencijom CF SAD i nije po isteku svojeg ugovora produljio ugovorni odnos sa Auxerreom, a što je bio dužan prema francuskom kolektivnom ugovoru (*Charte du Football Professionnel*). CAS je utvrdio da su odredbe kolektivnog ugovora primjenjive samo na slučaj transfera unutar Francuske, a da se u konkretnom slučaju primjenjuju odredbe “FIFA Pravila o statusu i transferu igrača”. *CAS 2003/0/530 AJ Auxerre v FC Valencia & Mohammed Lamine Sissoko*, t. 47

¹¹¹ Odluka Izvršnog odbora HNS-a o naknadi za treniranje igrača od 20.6.2011. godine, http://www.hns-cff.hr/file/document/file/150-Odluka_o_naknadi_za_treniranje_i_razvoj_igraca-2011.pdf (15. ožujka 2013.).

gu pravila utvrđenih *Pravilnikom FIFA-e o statusu i transferima igrača*¹¹² te daje smjernice za utvrđivanje odgovarajuće naknade. Važno je istaknuti da je HNS svoje autonomne akte uskladio, barem u pogledu sustava utvrđivanja naknade za razvoj i to ponajviše u formalnom dijelu, autonomnim aktima krovne svjetske nogometne organizacije FIFA-e, ponajviše njezinim Pravilnicima i okružnicama.¹¹³ Također valja istaknuti da HNS formularnim ugovorima određuje sadržaj ugovora o profesionalnom igranju te stipendijski ugovor o igranju.¹¹⁴ S druge strane, valja istaknuti da HNS, sukladno ovlastima koje izvodi iz Zakona o sportu¹¹⁵, profesionalne nogometaše hrvatskog državljanstva definira kao osobe koje se bave slobodnim zanimanjima (samostalna sportska djelatnost)¹¹⁶, a ne kako predlažu FIFA i UEFA¹¹⁷, te svakako i Europska unija putem modela socijalnog dijaloga u sportu¹¹⁸, kao radnike u radnopravnom odnosu s poslodavcem (klubom). Navedeno nikako nije u svjetlu prakse Suda EU-a te drugih izvora prava EU-a i prema mišljenju autora u vrlo skoroj budućnosti morat će se profesionalnim sportašima u momčadskim sportovima priznati odgovarajući radnopravni status, sa svim pravima i obvezama koje iz njega proizlaze.

5. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA

Sportsko je pravo kao posebna pravna disciplina sa svojim institutima, značajnom poredbenopravnom zakonodavnom djelatnošću i relativno opsežnom

¹¹² FIFA Regulations on the Status and Transfer of Players 2012, http://www.fifa.com/mm/document/affederation/administration/01/95/83/85/regulationsstatusandtransfer_e.pdf (15. ožujka 2013.).

¹¹³ Detaljnije o okružnicama FIFA-e na službenim stranicama FIFA-e, <http://www.fifa.com/aboutfifa/organisation/footballgovernance/circularletters.html> (25. svibnja 2013.).

¹¹⁴ Detaljnije na službenim stranicama HNS-a, <http://www.hns-cff.hr/hns/propisi-hnsa/propisi/obraci> (15. ožujka 2013.).

¹¹⁵ Čl. 8. Zakona o sportu, Narodne novine, br. 71/2006, 150/2008, 124/2010, 124/2011 i 86/2012.

¹¹⁶ Čl. 4. Pravilnika o statusu igrača HNS-a, dostupan na: http://www.hns-cff.hr/file/document/file/149-Pravilnik_o_statusu_igraca.pdf (25. svibnja 2013.). Napominje se da u istom članku HNS propisuje da se s igračima koji nemaju hrvatsko državljanstvo može sklopiti ugovor o radu.

¹¹⁷ Opširnije o radnopravnom statusu profesionalnih nogometaša vidjeti u: Bilić, Smokvina, *op. cit.* u bilj. 6.

¹¹⁸ Smokvina, V. *Socijalni dijalog u profesionalnom sportu – nogomet kao model za druge kolektivne profesionalne sportove*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Splitu, sv. 49, br. 4, 2012., str. 883 – 906.

sudskom praksom sudova (međunarodnih, supranacionalnih i nacionalnih) i arbitražnih tijela, a ponajviše na području EU-a, postiglo stupanj velikog značaja u izučavanju učinaka pravnih normi na život pojedinaca, ali i sporta općenito. Sport posjeduje određene specifičnosti u usporedbi s drugim područjima gospodarskog sektora, i takva se specifičnost mora priznati i štiti, što je među ostalim zajamčeno i Lisabonskim ugovorom. Upravo stoga, neizmjerno je važno uočiti značaj ulaska područja sporta u primarno pravo EU-a jer se tim značajno otvorila mogućnost snažnijeg utjecaja prava EU-a na reguliranje pravnih odnosa u sportu. Riječ je prvenstveno o radnopravnim odnosima, pravu tržišnog natjecanja, financijskopravnim pitanjima, građanskopravnim odnosima i dr. U onim područjima u kojima EU nema pravo izravne intervencije, primjerice u radnopravne odnose u državama članicama, ipak se putem mehanizama tzv. mekog prava, ali i sve snažnijeg socijalnog dijaloga, ne zaboravivši sudsku praksu Suda EU-a, značajno utječe na te odnose. Područje pravnih odnosa u sportu, zbog oštrog protivljenja sportskih saveza i pozivanja na njihovo pravo autonomije u reguliranju odnosa iz sporta, često je bilo izuzeto od zakonodavne intervencije država članica, a do prije nekoliko desetljeća i institucija EU-a. Sud EU-a je zahvaljujući svojoj pravnostvaralačkoj ulozi, značajno promijenio ne samo sportski sektor u Europi, već i u čitavom svijetu. Odluka *Bosman* u kontekstu reforme pravila o transferima profesionalnih nogometaša, te sada odluka *Bernard* u kontekstu reguliranja pravila nacionalnih sportskih saveza kojima se ograničava uživanje gospodarske slobode kretanja radnika značajno su utjecale na čitav sportski svijet, ne samo nogomet. Kroz model nogometa, postepeno se transformiraju i pravila drugih, prvenstveno momčadskih, sportova. Primjer je socijalni dijalog u području sporta u EU-u, čiji se rezultati nakon što je dostigao relativno zadovoljavajuću razinu u segmentu nogometa, sada nastoje proširiti na cjelokupni sportski sektor. Upravo se nakon učinaka odluka Europskog suda, kroz primjenu prvenstveno, barem za sada, izvora "sekundarnog prava" nastoji utjecati na promjenu sustava autonomnih pravila sportskih udruženja. Kao što proizlazi iz analize odluke *Bernard*, nacionalni sportski savezi pod okriljem autonomije sporta, još uvijek nastoje na različite načine regulirati shemu kojom bi se utvrđivala naknada za razvoj igrača. Ono što je važno naglasiti, da je navedena odluka svakako doprinijela tomu da FIFA i UEFA utječu na nacionalne saveze da svojim autonomnim aktima navedeno područje reguliraju, što je konkretno slučaj i za Hrvatsku.

Ipak, još uvijek postoji mnoštvo područja u kojima je autonomija sportskih saveza značajno izražena, a korektivna djelatnost Suda EU-a nije još imala

mogućnost intervencije. Primjerice, iako je odlukom *Bosman* izmijenjen sustav transfera i sustav "nacionalnih kvota" i danas postoje pravila poput pravila o određenom broju igrača treniranih u domaćim sredinama tzv. home-grown players čija je usklađenost s pravom EU-a krajnje dvojbena. Problem je da Europski sud svoj pravorijek o određenom pitanju može donijeti isključivo u slučaju kada se pred njim pojavi određeni predmet, koji pak moraju pretežno inicirati sportaši, jer su upravo oni ti koji su najčešće u nezavidnijem položaju. U kontekstu radnog prava može se slobodno povući paralela da su oni "slabija ugovorna strana". Iznimno je važna i nezanemariva uloga u svemu tome i Europske komisije, kao svojevrsnog "čuvara prava EU-a" uz nezaobilazan Sud EU-a.

Gledajući iz druge perspektive možemo reći da je interes koji sport povlači za sobom značajno utjecao i na širu razinu, te primjerice kroz određene odluke Europskog suda koje se tiču odnosa ugovora o radu profesionalnih sportaša i uživanja gospodarske slobode kretanja na području EU-a, stvorena su pravna pravila primjenjiva i za radnike iz ostalih područja gospodarstva. Naime, odluka *Bernard*, izniman je doprinos naglašavanju specifičnosti sporta u odnosu na druga područja gospodarstva. Sustav investiranja u ljudski kapital (radnika) zanimljiv je za sva područja, te bi se izvrsna paralela mogla povući iz shvaćanja odluke *Bernard*. No, bez obzira na činjenicu što je u samom uvodu odluke rečeno da se shvaćanje Suda odnosi isključivo na sportski sektor, način rezoniranja i shvaćanja pojma investiranja u ljudski kapital može nam pomoći u shvaćanju kompleksnosti i problematike tog područja. Republika Hrvatska, mora se priznati, u profesionalnom sportskom sektoru nije dostigla potrebnu razinu u prvom redu jer je autonomija sportskih saveza previše naglašena, uz nedovoljno iskorištenu korektivnu sposobnost prije svega nadležnih ministarstava. Činjenica da profesionalni sportaši nemaju potreban i pripadajući radnopravni status, čitav sustav dovodi u pitanje, a bez zadovoljavajuće razine reguliranja i zaštite, rezultat će svakako izostati.

Summary

Vanja Smokvina *
Tea Rubeša **

**FREEDOM OF MOVEMENT OF PROFESSIONAL SPORTSPEOPLE
AS WORKERS IN THE EUROPEAN UNION WITH EMPHASIS ON
THE LEGAL SOURCES AND THE *BERNARD* JUDGEMENT**

The fundamental freedoms of the European Union, especially the freedom of movement of workers, are an area of immensely extensive academic research, with a great number of judgements of the Court of the European Union and legislative and other acts of primary and secondary EU Law. When we add to all this the sport sector and sports law, we come to new and very important notions typical of and applicable to other sectors, and not only the sector of the free movement of workers. It is a predominant attitude in legal theory that sports law represents a new special law discipline, notwithstanding other differing opinions. In the paper, the authors analyse and interpret the important factors of the sector, European sports law, with the case law of the Court of the EU and the most important sources of primary and secondary EU law. On the other hand, it should be highlighted that the Lisbon Treaty has opened a new dimension in the relationship between sport and EU Law. The focus is on the latest judgement of the European Court in the sector of the free movement of workers: the Bernard judgement. This judgement is extremely important for analysing the impact that EU law has on the contractual relationship between sportspeople – workers and sports clubs – employers.

Keywords: sport, sports law, EU, sportspeople, workers, free movement

* Vanja Smokvina, Ph. D., Senior Assistant, Faculty of Law, University of Rijeka, Hahlić 6, Rijeka

** Tea Rubeša, LL. M., Kastavska cesta 28, Matulji

